

Ewa Mazur-Wierzbicka

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 44/1, 195-206

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sjp.2016.44/1-16

Ewa Mazur-Wierzbicka*
Uniwersytet Szczeciński

ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W POLSCE NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest próba ukazania kształtowania się rolnictwa ekologicznego w Polsce, głównie w okresie jej członkostwa w Unii Europejskiej, na tle pozostałych krajów Unii. Celowi artykułu podporządkowano części składowe tekstu, w których ukazano istotę rolnictwa ekologicznego i jego rozwój w krajach Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Część pierwszą artykułu (teoretyczną) oparto na literaturze przedmiotu. W części drugiej przeprowadzono analizę omawianej problematyki przy wykorzystaniu dostępnych danych statystycznych ujętych w raportach krajowych i zagranicznych, sprawozdawczości statystycznej (GUS, Eurostat).

Słowa kluczowe: rolnictwo ekologiczne, rozwój, Unia Europejska, Polska

Wprowadzenie

Od połowy XIX wieku, kiedy to po raz pierwszy zastosowano nawozy mineralne w uprawie, praktyki rolnicze zaczęły powoli zmierzać w kierunku chemizacji rolnictwa. Obecnie obserwujemy tendencję (utrzymującą się od lat 90. XX w.) powrotu

* Adres e-mail: ewa.mazur-wierzbicka@wp.pl.

do rolnictwa ekologicznego bazującego na naturalnych sposobach gospodarowania, opartego na współzależności aspektów ekonomicznego (godziwe zarobki i utrzymanie, dążenie do maksymalizacji zysku), społecznego (wspomaganie lokalnych społeczności, integracja społeczności, podtrzymywanie kultury) i środowiskowego (ochrona środowiska, minimalizowanie negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne), to jest gospodarowania zrównoważonego. Powrót do rolnictwa „czystego”, minimalizującego wykorzystanie środków chemicznych nastąpił głównie pod wpływem zmian zachodzących w świadomości społecznej (powstawanie proekologicznych grup konsumentów, a z czasem i producentów, także rolników) oraz wzrostu zainteresowania aspektami środowiskowymi i jakością żywności. Produkcja ekologiczna jest obecnie wspierana przez polityki rolne poszczególnych krajów Unii Europejskiej, również w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii.

Wobec powyższego autorka uznała za zasadne podjęcie próby ukazania kształtowania się rolnictwa ekologicznego w Polsce, głównie w okresie jej członkostwa w Unii Europejskiej, na tle pozostałych krajów Unii, co stanowi główny cel artykułu. Realizacji celu podporządkowano układ tekstu. Przybliżono zatem istotę rolnictwa ekologicznego i jego rozwoju w Unii Europejskiej oraz w Polsce.

Artykuł oparto na literaturze przedmiotu, danych statystycznych ujętych w raportach krajowych i zagranicznych, sprawozdawczości statystycznej (GUS, Eurostat).

1. Rolnictwo ekologiczne – zagadnienia wprowadzające

Problematyka rolnictwa ekologicznego jest opisywana szeroko w literaturze przedmiotu. Podejmuje ją wielu badaczy (szczególnie w kontekście perspektyw rozwoju rolnictwa ekologicznego), między innymi: Henryk Runowski (1996, 2007, 2009), Janina Błażej (2011), Urszula Sołtysiak (1993, s. 23–38; 1995), Desta Mebratu (2008, s. 493–520), Dorota Komorowska (2011, s. 312–322; 2012a, s. 107–112; 2012b, s. 105–120), Edward Majewski (2008).

W literaturze przedmiotu „rolnictwo ekologiczne” określane jest jako „biologiczne”, „organiczne” lub „biodynamiczne” i oznacza system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa, opartej na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie (*Plan działań dla...*, 2011, s. 3).

Rolnictwo ekologiczne stanowi istotny element zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Za jedną z fundamentalnych jego cech uznaje się ograniczanie negatywnego wpływu prowadzonej przez człowieka działalności produkcyjnej w dużych gospodarstwach rolniczych na środowisko naturalne. Ma to na celu zmniejszenie ilości chemikaliów (nawozy sztuczne, pestycydy) oraz przetwarzanie odpadów na terenie gospodarstw. Przyczynia się do wzrostu (zachowania) żyzności gleby, wysokiej wartości biologicznej produktów rolnych, wzmacnia zdrowotność roślin, zwierząt, sprzyja zachowaniu naturalnego krajobrazu, chroni zasoby genetyczne, podnosi świadomość ekologiczną ludności. Działania takie wymagają jednak dużego nakładu pracy i środków niezbędnych do tradycyjnej uprawy ziemi. Stąd też produkty pochodzące z upraw ekologicznych są droższe od tych pochodzących z gospodarstw konwencjonalnych. Wydaje się jednak, że rolnictwo ekologiczne jest jedną z szans na odbudowanie zdrowego i silnego rolnictwa w Polsce.

Na terenie Unii Europejskiej za rolnictwo ekologiczne jest uważane jedynie takie, które spełnia warunki zawarte w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007. Rozporządzenie to zawiera ramy określające ekologiczną produkcję roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich oraz wytyczne w zakresie etykietowania, przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów ekologicznych, a także obrotu produktami ekologicznymi w Unii. Szczegółowe zasady wykonania tego rozporządzenia są określone w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 889/2008 z późn. zm.

2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Unii Europejskiej

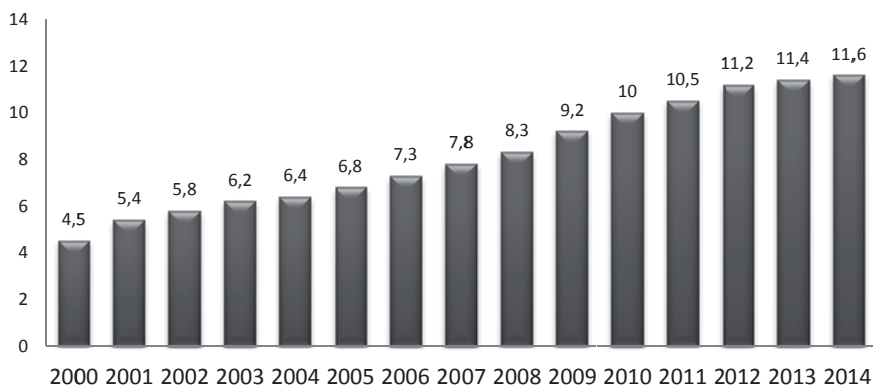
Od początku XXI wieku w państwach Unii Europejskiej można zaobserwować ciągły wzrost liczby ekologicznych gospodarstw rolnych oraz powierzchni użytków rolnych zagospodarowanych metodami ekologicznymi (rysunek 1). Zauważalny jest również wzrost popytu na produkty ekologiczne.

W Unii Europejskiej od 2000 do 2014 roku odnotowano dwukrotny wzrost obszaru upraw ekologicznych. W tym czasie liczba gospodarstw ekologicznych wzrosła o ponad 70%.

Powierzchnia ekologicznych gruntów rolnych jest zróżnicowana w poszczególnych państwach. W 2014 roku wśród państw Unii największe udziały powierzchni ekologicznych gruntów rolnych wśród gruntów rolnych ogółem miały: Austria (19,3%), Szwecja (16,5%), czyli państwa tworzące tak zwaną starą Unię (UE-15).

Kolejne trzy miejsca należały do nowych członków Unii (UE-N12), czyli: Estonii (16,3%), Czech (13,5%), Łotwy (10,8%) (tabela 1). Pod względem wielkości powierzchni ekologicznych gruntów rolnych w 2014 roku pierwsze miejsce zajęła Hiszpania (1 710 475 ha), następane: Włochy (1 387 913 ha), Francja (1 118 845 ha), Niemcy (1 047 633 ha). Na piątym miejscu jako pierwszy z nowych członków Unii Europejskiej uplasowała się Polska (657 902 ha). Kolejne państwo z grupy UE-N12 zajęło dziesiątą pozycję i były to Czechy (472 663 ha) (FiBL, IFOAM, 2016, s. 202).

Rysunek 1. Wzrost powierzchni ekologicznych gruntów rolnych w Europie w latach 2000–2014 (mln ha)

Źródło: FiBL, IFOAM (2016), s. 205.

W latach 2000–2014 powierzchnia upraw ekologicznych wzrosła najbardziej w Czechach, Estonii, na Łotwie, w Słowenii i na Słowacji. Największy obszar gospodarstw ekologicznych wśród nowych państw Unii Europejskiej odnotowano w Polsce oraz Czechach. W ostatnich latach analizy dla Polski zauważalna była wysoka dynamika wzrostu udziału upraw ekologicznych w ogólnej powierzchni użytków rolnych. Do 2009 roku dynamika wzrostu była stosunkowo niska w porównaniu z innymi nowymi członkami Unii.

Tabela 1. Udział rolnictwa ekologicznego w całkowitej powierzchni krajowych użytków rolnych w UE-27 w latach 2000–2014 (%)

Wyszczególnienie	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
UE-27	b.d.	b.d.	3,6	3,7	4,0	4,4	4,7	5,2	5,5	5,8	5,8	5,9
Austria	13,8	16,0	16,7	16,7	17,0	17,4	18,5	19,5	19,6	19,5	19,3	19,3
Belgia	1,5	1,7	1,7	2,1	2,4	2,6	3,0	3,6	4,1	4,4	4,8	5,1
Bułgaria	b.d.	b.d.	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0
Cypr	b.d.	0,6	1,0	1,2	1,5	1,6	2,6	2,8	2,9	3,6	4,0	3,6
Czechy	b.d.	7,2	7,1	7,2	8,2	9,0	10,6	12,4	13,1	13,4	13,6	13,5
Dania	5,9	5,8	4,9	5,1	5,0	5,6	5,9	6,1	6,1	7,4	6,5	6,3
Estonia	b.d.	7,2	7,2	9,6	8,7	9,6	11,0	12,8	14,1	14,8	15,8	16,3
Finlandia	6,7	7,2	6,5	6,3	6,6	6,5	7,2	7,4	8,2	8,7	9,0	9,2
Francja	1,2	1,8	1,9	1,7	1,9	2,0	1,9	2,9	3,4	3,7	3,8	4,0
Grecja	0,7	6,5	7,6	7,6	7,0	7,8	8,5	8,4	5,2	9,5	7,9	7,5
Hiszpania	1,5	2,9	3,1	3,7	4,0	5,3	6,6	6,7	7,5	7,5	6,9	7,3
Holandia	1,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7
Irlandia	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Litwa	b.d.	1,4	2,3	3,5	4,5	4,6	4,8	5,2	5,4	5,5	5,8	5,8
Luksemburg	0,8	2,5	2,4	2,4	2,6	2,7	2,7	2,8	2,8	3,2	3,4	3,4
Łotwa	b.d.	1,6	6,8	9,4	8,1	8,9	8,7	9,2	10,1	10,4	9,9	10,8
Malta	b.d.	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,2	0,2	0,3	0,1	0,3
Niemcy	3,2	4,5	4,7	4,9	5,1	5,4	5,6	5,9	6,1	5,8	6,0	6,2
Polska	b.d.	0,5	1,0	1,0	1,8	2,0	2,3	3,3	4,1	4,6	4,7	4,6
Portugalia	1,2	5,6	6,2	7,2	6,3	5,7	4,3	5,8	6,1	5,5	5,4	5,8
Rumunia	b.d.	b.d.	0,7	0,8	1,0	1,0	1,2	1,3	1,6	2,2	2,2	2,2
Słowacja	b.d.	2,6	4,6	6,2	6,1	7,3	7,5	9,1	8,6	8,6	8,3	9,5
Słowenia	b.d.	4,6	4,6	5,5	5,9	6,1	6,3	6,4	7,0	7,2	8,0	8,5
Szwecja	5,9	7,0	7,0	7,2	9,9	10,9	12,8	14,3	15,7	15,7	16,5	16,5
Węgry	b.d.	2,3	2,2	2,1	1,8	2,1	2,4	2,4	2,3	2,8	2,8	2,7
Wielka Brytania	3,3	3,9	3,5	3,4	3,7	4,1	4,2	4,1	3,7	3,4	3,2	3,0
Włochy	6,7	6,4	7,3	7,9	7,9	7,5	8,1	8,6	8,4	9,7	10,9	11,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdpc440&plugin=>.

W 2011 roku większość powierzchni upraw ekologicznych (78%) oraz gospodarstw ekologicznych (ok. 83%) znajdowała się w państwach, które stały się członkami Unii Europejskiej przed 2000 rokiem. Rozwój rolnictwa ekologicznego w tych państwach był możliwy głównie dzięki ustawodawstwu krajowemu i europejskie-

mu. Obecnie obserwowany jest również szybki rozwój rolnictwa ekologicznego w państwach z grupy UE-N12. Według danych zawartych w raporcie Komisji Europejskiej od 2002 do 2012 roku powierzchnia użytków ekologicznych w państwach, które wstąpiły do Unii po 2004 roku, wzrastała średnio o 13% rocznie, natomiast w państwach z grupy UE-15 o blisko 5% (*Facts and Figures...*, 2013, s. 9).

Zgodnie z danymi dostępnymi w ramach Eurostatu w 2013 roku Polska znajdowała się na trzecim miejscu w Unii Europejskiej pod względem liczby gospodarstw ekologicznych (za Włochami – 45 965 gospodarstw ekologicznych i Hiszpanią – 30 502 gospodarstwa). Za Polską plasowały się: Francja (25 467 gospodarstw), Niemcy (23 271 gospodarstw), Grecja (21 986 gospodarstw) i Austria (21 810 gospodarstw).

3. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce

Zauważalny rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce nastąpił w 1998 roku. Było to uwarunkowane głównie wprowadzeniem dotacji do kosztów kontroli gospodarstw oraz od 1999 roku dopłat bezpośrednich do powierzchni rolnych. Zasadniczą rolę odegrało tu ustawowe uregulowanie statusu rolnictwa ekologicznego. Fundamentalnymi dokumentami były:

- a) Ustawa z 16.03.2001 r., o rolnictwie ekologicznym, Dz.U. nr 38, poz. 452 – stanowiła ona pierwsze uregulowanie prawne statusu rolnictwa ekologicznego w Polsce;
- b) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 14.05.2002 r. w sprawie szczegółowych warunków wytwarzania produktów rolnictwa ekologicznego, Dz.U. nr 77, poz. 699;
- c) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15.05.2002 r. w sprawie wykazu substancji dodatkowych, innych składników wspomagających i składników pochodzenia rolniczego wytworzonych metodami innymi niż ekologiczne dopuszczonych do stosowania przy wytwarzaniu produktów rolnictwa ekologicznego, Dz.U. nr 77, poz. 700.

Kolejnym istotnym etapem w rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce było wstąpienie naszego kraju w struktury Unii Europejskiej. Znaczącą rolę odegrało tu wsparcie finansowe w postaci dopłat bezpośrednich do produkcji ekologicznej w zakresie programów rolno-środowiskowych w ramach realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz środki pozyskane z mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej

„Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”.

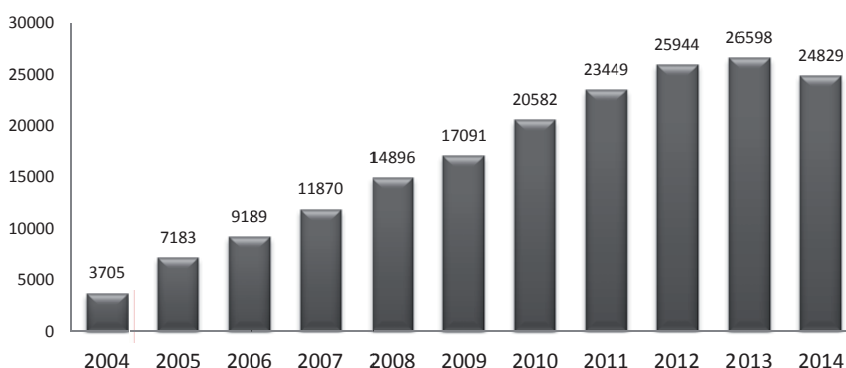
Obecnie dokumentami o zasadniczym znaczeniu dla rolnictwa ekologicznego w Polsce są:

- a) Ustawa z 25.06.2009 r. o rolnictwie ekologicznym, Dz.U. nr 116, poz. 975;
- b) Ustawa z 5.12.2014 r. o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym, Dz.U. 2015, poz. 55;
- c) Rozporządzenie Rady nr 834/2007 z 28.06.2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych z późn. zm.;
- d) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008 z 5.09.2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli z późn. zm.

W Polsce w zdecydowanej większości rolnicy posiadający gospodarstwa ekologiczne są producentami ekologicznymi (98% w 2014 r.). Ich działalność skupia się na: przetwórstwie produktów ekologicznych, wprowadzaniu na rynek produktów ekologicznych, dostawach kwalifikowanego materiału siewnego i vegetatywnego materiału rozmnożeniowego, zbiorach produktów ze stanu naturalnego, pszczelarstwie, akwakulturze i wodorostach morskich.

W okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej liczba ekologicznych producentów rolnych wzrosła ponad siedmiokrotnie (rysunek 2).

Rysunek 2. Liczba ekologicznych producentów rolnych w Polsce w latach 2004–2014

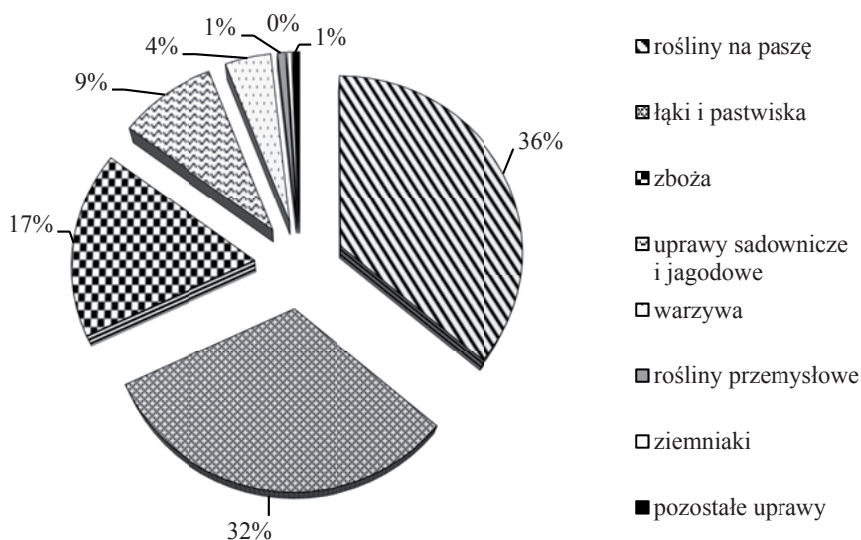
Źródło: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego... (2015), s. 19.

Widoczny wzrost liczby ekologicznych producentów rolnych, a tym samym liczby producentów ekologicznych świadczy o rozwoju sektora produkcji ekologicznej w Polsce. Wzrost produkcji rolnej metodami ekologicznymi i powierzchnie upraw pod uprawy rolne nie są równomiernie rozłożone w całym kraju.

Spośród wszystkich województw w Polsce w 2014 roku najwięcej ekologicznych producentów rolnych (także producentów ekologicznych) pochodziło z województw: warmińsko-mazurskiego (4244), zachodniopomorskiego (3549), podlaskiego (3453), a więc z obszarów typowo rolniczych, o małym skażeniu przemysłowym. Na terenie tych trzech województw znalazło się 44,2% wszystkich ekologicznych producentów rolnych w Polsce. Najmniej ekologicznych producentów rolnych odnotowano w województwach: opolskim, śląskim, kujawsko-pomorskim (*Raport o stanie rolnictwa ekologicznego...*, 2015).

W 2014 roku aż 80,7% ekologicznych gospodarstw rolnych zajmowało się jedynie produkcją roślinną, natomiast pozostałe 19,3% – produkcją roślinną i zwierzęcą (*Raport o stanie rolnictwa ekologicznego...*, 2015). Strukturę ekologicznych upraw rolnych w Polsce w 2014 roku przedstawiono na rysunku 3.

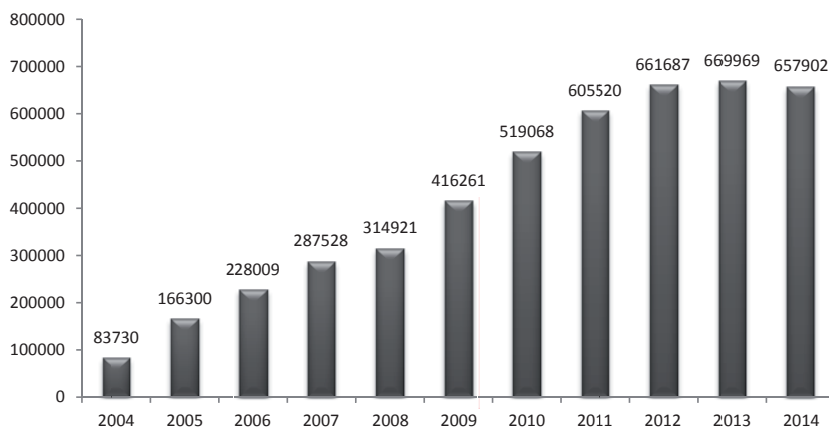
Rysunek 3. Struktura ekologicznych upraw rolnych w Polsce w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie rolnictwa ekologicznego...* (2015), s. 25.

Zwiększone zainteresowanie rolnictwem ekologicznym zauważalne było również przy analizie danych dotyczących całkowitej powierzchni ekologicznych użytków rolnych za kolejne analizowane lata (rysunek 4).

Rysunek 4. Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w Polsce w latach 2004–2014 (ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie rolnictwa ekologicznego...* (2013, 2015).

W okresie 2004–2014 powierzchnia użytków ekologicznych wzrosła blisko ośmiokrotnie. Średnia powierzchnia gospodarstw ekologicznych w Polsce była ponad 2,5 razy większa niż średnia powierzchnia gospodarstw tradycyjnych (ok. 10 ha). W 2014 roku największe powierzchnie użytkowane ekologicznie znajdowały się w województwach: zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim oraz podlaskim.

Uwarunkowania rolnictwa ekologicznego w Polsce stwarzają możliwości dla dalszego jego rozwoju. Są to głównie: stosunkowo czyste, nieskażone środowisko, korzystne warunki klimatyczne i glebowe, przewaga gospodarstw rodzinnych o małej i średniej powierzchni, stosunkowo niski poziom zużycia środków chemicznych, rosnąca świadomość ujemnych skutków intensyfikacji rolnictwa dla jakości życia oraz stanu środowiska, kreowanie zdrowego stylu życia oraz wzrost świadomości społecznej dotyczącej związków pomiędzy żywieniem a zdrowiem, wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego przez rządowe instrumenty finansowe.

Podsumowanie

Od początku XXI wieku na świecie obserwuje się zwiększenie zainteresowania rolnictwem ekologicznym. Widoczne jest to zarówno we wzroście powierzchni ekologicznych gruntów rolnych, jak i w z roku na rok zwiększającej się liczbie ekologicznych gospodarstw rolnych. Tendencja ta jest charakterystyczna także dla państw Unii Europejskiej, wśród których Polska plasuje się obecnie na jednej z wiodących pozycji pod względem dynamiki rozwoju rolnictwa ekologicznego (lata 2010–2014). Znaczący wpływ na taki stan rzeczy miały wdrażane programy pomocy rolnikom prowadzącym i podejmującym produkcję ekologiczną oraz pozyskane przez rolników dopłaty unijne.

W Polsce rolnictwo ekologiczne ma duże możliwości rozwoju. Przemawiają za tym liczne atuty naszego rolnictwa, między innymi: niski poziom zużycia środków chemicznych (nawozów mineralnych i pestycydów), duża liczba regionów o warunkach sprzyjających rozwojowi rolnictwa ekologicznego, to jest niski stopień uprzemysłowienia, małe zanieczyszczenie środowiska naturalnego, opóźnienie w stosunku do zachodnich sposobów gospodarowania (tj. mniejsza specjalizacja i koncentracja, tradycyjne technologie). Atuty te determinują jednocześnie przewagę Polski nad większością państw Unii w dziedzinie rolnictwa ekologicznego. Za słabe strony uznać należy między innymi: niski poziom wykształcenia rolników w zakresie produkcji ekologicznej, niski stopień integracji rolników prowadzących produkcję metodami ekologicznymi, brak jasnej strategii rozwoju i polityki rolnej w zakresie rolnictwa ekologicznego, ograniczoność oferty i dostępności polskiej żywności ekologicznej. Pojawiają się także zagrożenia – słabo zorganizowany rynek produktów ekologicznych w Polsce, stosunkowo niska jeszcze świadomość ekologiczna polskich konsumentów, bariera popytu, dominacja na rynku taniej żywności niskiej jakości.

Obecnie konieczne wydaje się podjęcie dalszych działań wspierających ten sektor z uwagi chociażby na szanse jego dalszego rozwoju, jakie stwarza obserwowany wzrost popytu na produkty ekologiczne (głównie w Unii Europejskiej i Stanach Zjednoczonych) – możliwości eksportu polskiej żywności ekologicznej – jak również rozwijający się rynek produktów ekologicznych.

Literatura

- Błażej, J. (red.). (2011). *Kompendium rolnictwa ekologicznego*. Rzeszów: Wyd. UR.
- Facts and Figures on Organic Agriculture in the European Unions (2013). European Union.
- FiBL, IFOAM (2016). *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends*, Frick. Bonn.
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdp_c440&plugin=1 (3.04.2016).
- Komorowska, D. (2011). *Porównanie gospodarstw ekologicznych z gospodarstwami konwencjonalnymi w obrębie grup obszarowych*. Wrocław: Wyd. UE we Wrocławiu.
- Komorowska, D. (2012a). Intensywność produkcji i wyniki produkcyjne wybranych typów gospodarstw ekologicznych. *Roczniki Naukowe SERiA, XIV* (5), 107–112.
- Komorowska, D. (2012b). Typ rolniczy a efektywność gospodarstw ekologicznych. *Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*, seria G, 99 (4), 105–120.
- Majewski, E. (2008). *Trwały rozwój i trwałe rolnictwo – teoria a praktyka gospodarstw rolniczych*. Warszawa: Wyd. SGGW.
- Mebratu, D. (2008). Sustainability and Sustainable Development: Historical and Conceptual Review. *Environ, Impact Assessment Review*, 18 (6), 493–520.
- Plan działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego w Polsce na lata 2011–2014* (2011). Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011–2012* (2013). Warszawa: GIJHARS.
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2013–2014* (2015). Warszawa: GIJHARS.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 14.05.2002 r. w sprawie szczegółowych warunków wytwarzania produktów rolnictwa ekologicznego. Dz.U. nr 77, poz. 699.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 15.05.2002 r. w sprawie wykazu substancji dodatkowych, innych składników wspomagających i składników pochodzenia rolniczego wytworzonych metodami innymi niż ekologiczne dopuszczonych do stosowania przy wytwarzaniu produktów rolnictwa ekologicznego. Dz.U. nr 77, poz. 700.
- Runowski, H. (1996). *Ograniczenia i szanse rolnictwa ekologicznego*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Runowski, H. (red.). (2007). *Finanse gospodarstwa rolnego. Materiały w ramach SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2007–2013”*. Warszawa.

- Runowski, H. (2009). Rolnictwo ekologiczne rozwój czy regres? *Roczniki Nauk Rolniczych*, seria G, 96 (4), 182–193.
- Sołtysiak, U. (red.). (1993). *Rolnictwo ekologiczne od teorii do praktyki*. Warszawa: Stowarzyszenie EKOLAND.
- Sołtysiak, U. (red.). (1995). *Rolnictwo ekologiczne od producenta do konsumenta*. Warszawa: Stowarzyszenie EKOLAND.
- The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2008*. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) Bonn, Germany and Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, Switzerland.
- Ustawa z 16.03.2001 r. o rolnictwie ekologicznym. Dz.U. nr 38, poz. 452.

THE DEVELOPMENT OF ORGANIC AGRICULTURE IN POLAND COMPARING TO EUROPEAN UNION COUNTRIES

Abstract

The constituent parts have been subordinated to the main aim of the article, where the essence of organic agriculture have been shown, also the development of organic agriculture in European Union countries, especially in Poland and the perspectives the Polish organic agricultural development. The first – theoretical part is based on the study literature. In the second part the quantification of analyzed gist has been done by using available statistic data which are collected in the national and international reports regarding to the analyzed issues, the statistical reporting: GUS, Eurostat.

Translated by Anna Lewandowska

Keywords: organic agriculture, development, European Union, Poland

JEL Codes: Q1, Q5